Budapestre vonatkozó ujságcikk

Szerző: Balla J.
Cím: Mi történik a piacokon?
Forrás: B. post.
Bp. (Hely) | 1915 IX/26 (Idő) | (Köt. v. füz.) | (Old.)

Osztályozás
381.6
Hely
Idő 1915
Személy
Helyszám

Mi történik a piacokon?

(A piaci rendőrség müködése. — Megfigyelések az élelmiszer-uzsoráról. — Néhány adat a drágaság okairól.)

Ez év tavaszán forradalmi jelenetek zajlottak le a piacokon. A közönség megrohanta az elárusitókat, megverte őket, sátraikat széjjelszedte, árusitó bódéjukat összetörte, áruikat szétszórta.

Tuloznánk, ha azt mondanánk, hogy az éhség lázongása volt ez. Budapesten nem éheznek az emberek. A zavargás teljesen indokolt erkölcsi felháborodásból származott. A kiváló jogérzékkel biró nép nem tudta eltürni, hogy amig testvére, fia, férje a harctéren életével és vérével védelmezi a hazát, itthon hitvány üzérek üzletet csináljanak a háboruból.

A veszedelmessé vált hangulatban megszületett egy uj intézmény: *a piaci rendőrség*, amely junius 16-án megkezdte müködését.

A rendőrség már régóta figyelte a megdöbbentően merész és nyilvánosan folyó rablógarázdálkodást, de nem állott módjában közbelépni. Ahol a törvények és rendeletek megengedték, ott eljárt, büntetett, intézkedett, de általánosságban a főváros közélelmezésének irányitásában nem vehetett részt, mert hatáskörén kivül eső területre nem akart lépni.

A felháborodás erőszakos megnyilatkozása azonban megriasztotta azokat a fórumokat, amelyek dolga lett volna Budapest népélelmezéséről gondoskodni és ők maguk kérték a rendőrség védelmét, közremüködését.

Nincs helyünk arra, hogy az uj rendszer alakulásáról bővebben irjunk, de az utána történtek megértése céljából röviden meg kell emlitenem, hogy a piaci rendőrség intézményének létesitésével párhuzamosan a főváros közélelmezési osztálya is ugy tett, mintha végre segiteni akarna a fenyegető bajokon és felállitott egy *maximáló bizottságot*, amelynek az lett volna a hivatása, hogy a székesfőváros vásárcsarnokaiban és piacain a széditően emelkedő élelmiszeruzsorának gátat emeljen és bölcseségével gondoskodjék Budapest közélelmezéséről a viszonyoknak megfelelően legjobban.

Mi történt azóta?

A tél kapujában állunk, érezzük már didergető lehelletét, látjuk a pusztulás, az enyészet sivárságát és elszorul a szivünk, megremeg a lelkünk, kétségbeesünk és rettegünk, mert a dus vegetáció idejében nem tudtuk megtölteni az éléskamránkat, nem tudtuk felszerelni magunkat azokkal az eszközökkel, amelyek segitségével a terméketlenség öt hónapjában dacolhattunk volna a hideggel és a nyomorral.

Miért?

Ne vádoljon meg bennünket senki [illegible] fogultsággal, felületességgel. Nem talá[illegible] gatunk, nem kombinálunk, nem állitunk [illegible] tetszetős staffázs keretében izgalmas pia[illegible] jeleneteket. Komolyan akarunk foglalkoz[illegible] a fojtogató kérdéssel, a dolgok mélyé[illegible] igyekszünk jutni és addig, amig le ne[illegible] tárgyaltuk az egész, tanulmány jellegév[illegible] biró reportot, tartózkodunk minden reflexi[illegible] tól, minden szinezéstől és a legtárgyilag[illegible] sabban csupán az összegyüjtött adatok[illegible] adjuk át a nyilvánosságnak.

Az a célunk, hogy rámutassunk a bajo[illegible] forrására, a hibákra és ha lehet, hozzá[illegible] járuljunk az életkérdéssé lett ügy rendezé[illegible] séhez.

Sorrendet tartunk és miután *a pia[illegible] rendőrség* derék, hozzáértő, komoly közeg[illegible] komolyan, lelkiismeretesen és alaposa[illegible] foglalkoznak a piaci kérdéssel, ebben a[illegible] első cikkben a piaci rendőrség megfigyelé[illegible] seivel, észrevételeivel és megállapitásáva[illegible] foglalkozunk.

A piaci rendőrség munkában.

Boda Dezső dr. főkapitány ez[illegible] juniusában rendelte el a piaci rendőr[illegible] szervezését, *Kaveggia* Béla rendőrkapitá[illegible] és *Lickl* Géza rendőrfőparancsnok kidolg[illegible] ták a szervezeti szabályzatot és össze[illegible] tották azt a gárdát, amelynek hivat[illegible] kötelessége lett a piacok rendjén őrkö[illegible] de ugyanakkor minden körülményt [illegible] figyelni. Negyvenhét kipróbált becsül[illegible] ségü, kiváló képességü rendőraltisztből [illegible] tották össze a piaci rendőrség szervez[illegible]

Székesfővárosi házinyomda 1915.

A szolgálati utasitásban részletesen kioktatták a piaci rendőröket teendőikre. Hogy mennyire komoly az intézmény, mutatja a következő szemelvény, amely a szolgálati utasitásból való:

«*A napi piaci árak ezentul a főváros által a kereskedelmi és iparkamara és egyéb szakértők meghallgatásával meg lesznek állapitva s a vásárcsarnokokban, piacokon és egyéb élelmiszerárusitó helyeken hivatalos árjegyzék alakjában ki lesznek függesztve.*

Ezen hivatalos árjegyzék után kell igazodni és az egyes árusoknak is az árakat táblájukon kiirni. Az árváltoztatások azonnal kiigazitandók.

Mik a rendőr kötelességei a piacon, vásárcsarnokokban és egyéb élelmiszer árusitó helyeken?

Kötelessége ezen helyek bejárása, a tapasztalt visszaélések meggátlása, feljelentése. A felmerült panaszok igazságos és közmegnyugvást keltő elintézése.«

Az utasitás nyolc pontban felsorolja azokat a visszaéléseket, amelyek megszüntetése a piaci rendőr dolga. Majd igy folytatja:

«Minden visszaélést, botrányt és üzelmet nem csak feljelenteni kell, de azonnal meg is kell szüntetni.

A rendőr fellépésének mindenkor tapintatosnak, előzékenynek és önérzetesnek kell lennie. És ami a legfőbb, *igazságos és közmegnyugvást keltő legyen.*

Intézkedése legyen higgadt, átgondolt,

szem előtt a törvény, rendeletek és csok szabályait, hogy intézkedése által k hogy panaszra ne adjon okot, de hasz- n általa a közrendnek is és diszére és letére váljék ennek a testületnek.«

Néhány adminisztrativ intézkedés közik ezután, amelyek a megfigyelés és tétel módjára vonatkoznak.

Tekintettel, hogy majdnem kizárólag alvizsgát tett rendőrök osztattak be ezen i szolgálatra, elvárom, hogy a legbb buzgalommal, odaadással és kifogás- lelkiismerettel, nem pedig sablonszerüen szolgálatukat teljesiteni, hanem az *dő cél szem előtt tartásával, semmiféle körülményt nem hagynak figyelmen kivül, hogy működésük az elvárt eredménynyel irni.«*

Ezzel a nagyszerü, a nagy idők nehéz ataihoz méltó utasitással foglalta el enhét komoly rendőraltiszt a helyét cokon és fáradtságot nem ismerve, uan a célt tartva szem előtt végezte és — mint majd később látjuk — ontosságu munkáját.

hágások megszüntetése, feljelentések.

A főváros közönsége lelkesedéssel, mel, megnyugvással fogadta a piaci őrt, mert végre volt valaki, aki nagy gyatottságában gyámolitotta. Rette- s állapotok voltak a piacokon és vásár- okokban — majd erről a következő en irok.

A piaci rendőr utasitásához képest ságosan és közmegnyugvást keltően an lenyeste a piaci élet vadhajtásait. ta a vásárcsarnokok és piacok rendje egesen javult.

Két hónap alatt, vagyis julius 14-től tember 18-ig a piaci rendőrök intézke- közben a következő kihágási feljelenté- t voltak kénytelenek tenni:

Élelmiszerek aránytalan megdrágitása miatt . .	1339 esetben
Hibás, hamisitott, rossz mérlegek és sulyok használata miatt	268 esetben
Elárusitóknak a közönséggel szemben való durva viselkedése miatt	123 esetben
Piaci botrány miatt . . .	168 esetben
Élelmiszereknek üzérkedés céljából való összevásárlása miatt	118 esetben
Árjegyzéknek ki nem irása és az árjegyzékekkel üzött visszaélések miatt . . .	49 esetben
Árusitás megtagadása miatt	11 esetben
Romlott élelmiszerek árusitása miatt	5 esetben
Áruk csekélyebb sulyban való kimérése miatt . .	52 esetben

Megdöbbentő kimutatás. Csak figyelemmel olvassuk el és a felszines birálatná kissé mélyebben járó gondolkodással és ki morális érzékkel nézzük a tételeket.

Most, a háboru alatt, nemzeti létünk élet-halálküzdelmében, amikor minden *tisztességes* polgára ennek a társadalomnak szellemi és fizikai képességének legjavát adja oda a haza és mindannyiunk védelmére, a budapesti piacokon két hónap alatt *2133 ember* akad, aki uzsorát üz, romlott élelmiszerrel betegséget terjeszt, hamis mérleggel csal, stb. Mi történhetett a piacokon és vásárcsarnokokban akkor, amikor nem volt ott a piaci rendőr?

A piaci rendőr a drágaság okairól.

A kihágások megszüntetésénél és megtorlásánál fontosabb hivatása a piaci rendőrnek a tapasztalatok gyüjtése, a drágaság okainak kutatása, a szükségesnek mutatkozó orvoslás módjának megtalálása és általános megfigyelés.

Mit tapasztalt a piaci rendőr a budapesti vásárcsarnokokban és piacokon?

Valóságos tanulmány az, ami a 47. piaci rendőr észrevételeiből készült. Nyár közepén, amikor a magyar föld bőkezüen ontja az áldását, amikor a mezők, a legelők gazdag élelmet adnak az állatoknak, amikor a dus vegetáció bőséget, jólétet kell, hogy jelentsen, julius 14-től 31-ig a fővárosban a következő volt az állapot:

Manipuláció a tejjel.

A tejárak maximálása óta *csökkent a tej fölhozatal.* Több piacon, igy a Flórián téren egyáltalán *nincs tej. A tejet termékeknek dolgozzák föl* és ugy árusitják. Kivánatos volna, hogy a sajt, vaj, turó stb. tej termék árai is maximáltassanak, mert ezzel *többé-kevésbbé elejét lehetne venni a tejhiánynak és a tejhiány miatt a közönség körében beállható elkeseredésnek.* A vaj ára tulmagas: 6 korona. Különösen a turó ára emelkedik már eddig is kilogrammonkint 40 fillérrel és az a kilátás, hogy a jövőben is emelkedni fog. *Az ősz beálltával a tejhiány nagyobb lesz.*

Megfontolandó lenne a tejutalványozási rendszer bevezetése.

A tejcsarnokokban ugyanis a tej kiadását más áruk vásárlásához kötik és sok helyen csak a rendes vevők kapnak tejet. A szegényebb néposztályhoz tartozó sokgyermekes asszonyok **sirva panaszkodnak, hogy nem kapnak tejet, ami keveset kapnak, az is rossz.** *A szegény asszonyok már a városligeti vasuti megállónál megrohanják a tejethozó asszonyokat és mielőtt a tejet a piacra hozhatnák, ötven—ötvenhat fillérért megvásárolják.*

Sok a gyümölcs, mégis drága.

A gyümölcsárak még mindig nincsenek megállapitva. Ezt felhasználják az árusok és *az árjegyzékben még fel nem vett gyümölcsfajokért megfizethetetlen árakat kérnek.*

A körte és almafajok az árjegyzékben *hiányosan* vannak felsorolva, amit *az árusok akként használnak ki, hogy a silányabb minőségü árut is magasabb árban árusitják.* Általában *drága a gyümölcs, dacára hogy a termelők a szomszédos falvakból elegendő mennyiséget hoznak fel, az árak mégis emelkednek, ami érthetetlen.*

A nagykereskedők a hajókon érkező gyümölcsöt összevásárolják és ez az árakat feltétlenül megdrágitja.

Egyes gyümölcsfélék árai, *amig a hivatalos árjegyzékbe fel nem vették, alacsonyabbak voltak.* A szegfükörte ára 60—70 fillér volt, a fővárosi piaci ár megállapitó bizottság az árjegyzékbe mégis 80—90 fillérben állapitotta meg az árát. Az ősz barack 1 korona 20, 1 korona 50 fillér volt a hivatalos árjegyzék 1 korona 70, 2 korona 20 fillérben állapitotta meg. *Természetes, hogy a hivatalos árjegyzékben megállapitott áron alul most már senki sem adja ezeket a gyümölcsféléket.*

A hivatalos ármegállapitás fokozza a drágaságot.

A zöldségféléknél *tulmagas a zöldbab ára. A tavalyinál háromszor, négyszerte magasabb. A spenót, saláta, uborka, tölteni való paprika árát az árjegyzékben tulmagasan állapitották meg.* Különösen ez utóbbinak legszebbje és legnagyobbja darabonként öt *fillér* volt és ennek dacára a hivatalos árjegyzékben a zöldpaprika árát *hat—tiz fillérben* állapitották meg.

Általános a panasz, hogy a hivatalos árjegyzék árai tulmagasak.

A gombaemüeket is aránytalanul magasan jegyeztek. *Az árusok a gombát igen olcsón szerzik be és* **tisztán az árjegyzék tulmagas árai következtében adják drágán.** A közönség a drágasága miatt inkább *nem vásárol gombát.* **Az idén különösen nagyon sok a gomba.** Például a Teleky-téri piacon az egész idény alatt nem volt annyi, mint julius 20. és 23-án és *mégis a hivatalos árjegyzékben 25—30 százalékkal magasabb árat állapitottak meg.*

A julius 23-iki árjegyzékben emelkedett a fokhagyma ára kilogrammonkint 20 fillérrel, a burgonyáé 2 fillérrel, a zöldbabé 8 fillérrel, a sárga, vaj- és cukorbabé 4 fillérrel, a savanyitanivaló uborkáé darabonkint 3 fillérrel, a kovászos uborkáé 2 fillérrel. Az uborka áremelkedésének oka az, hogy *a konzervgyárosok a savanyitani való paprikát és uborkát már reggel 5 órakor összevásárolják.*

A káposzta ára is emelkedett 20 fillérrel. A paradicsomé is.

A községi élelmiszerüzem árdrágitása.

A községi élelmiszerüzemnél tulmagasak az árak. Különösen a tojás ára magas.

Az egyes községi zöldségárusitó helyeken, mint például a Rákóczi-téren, *a főzni való tököt a hivatalos árjegyzék áránál jóval drágábban árusitják.*

Julius 23-án a fejeskáposzta legmagasabb árát száz fejenkint 30 koronában állapitotta meg a hivatalos árjegyzék, *a fővárosi élelmiszerüzem megbizottai mégis 32—34 koronáért vásárolták.*

A községi élelmiszerárusitó helyen a Batthyány-téri piacon 4 kilogrammnál kisebb sulyu tököt *34 fillérért árusitják, holott a hivatalos árjegyzékben 24 fillér a maximális ára.* A Kolosy-téren is a községi élelmiszerárusitó helyen *a hivatalos 24 fillér helyett 34 fillér volt egy 3 kilogrammos tök ára.*

A nagykereskedők üzelmei.

A kisárusok panaszkodnak, hogy a Dunaparton az árut csak tulmagas áron *tudják beszerezni. Kora reggel a nagykereskedők megvásárolják a termelőktől az élelmiszert.* **Olcsón szerzik be és drágán adják tovább.** *Ennek a következménye az is, hogy a kiseladók nem tudnak árut beszerezni és piacra hozni.*

A nagykereskedők ügynökökkel jelennek meg a dunaparti piacon és a termelőktől mindent összevásárolnak.

Termelők mondják, hogy ujabban **a nagykereskedők Budapestről már a burgonyaföldekre is kimennek és ott lefoglalják a burgonyát.**

A vásárcsarnokokban és piacokon sok a viszonteladó és közvetitő, ami nagyban hozzájárul a drágaság emeléséhez.

Megfontolás tárgyává kellene tenni, nem volna-e helyes elrendelni azt, hogy a termelők délelőtt 9 óráig csak kicsinyben árusithassanak.

Megállapitandók, illetve jegyzendők lennének a termelők, ugyszintén a Budapestre szállitó kereskedők által követelhető

legmagasabb árak. Ezek szerint háromféle árjegyzék volna kibocsátandó. Ugymint: a termelők, a nagykereskedők és a kiskereskedők árai. *Igy teljesen tiszta képet nyernénk az egyes árakról.*

Eddig tart a piaci rendőrök jelentése. Nem szükséges megjegyzésekkel kisérni. A legizgalmasabb rémregénynél érdekesebb, csak figyelmesen tessék elolvasni. Hogyan szövetkezik egy világváros gyomra ellen a hivatalos ármegállapitó bizottság, a községi élelmiszerüzem, a nagykereskedő, az ügynök, a kiskereskedő és a termelő.

Ezzel nem azt akarom állitani, hogy tudatosan és bünösen szövetkeznek. Az egyik tudatlanságból, a másik önzésből, a harmadik jogtalan haszonszerzésből és a többi sok más minden egyéb okból.

A következő cikkek jobban megvilágitják majd az okokat, az okozati összefüggést bizonyos rejtelmes dolgok közt és a megoldás módjait.

Balla Jenő.